

روش تدریس چیست

قبل از اینکه به سراغ معرفی انواع روش های تدریس برویم، بهتر است بدانیم که روش تدریس یا Teaching Method به چه چیزی میگویند؟ شاید بتوان یک تعریف جامع از روش تدریس را اینگونه بیان کرد: روش تدریس به مجموعه ای از اشکال یادگیری میگویند که توسط مدرس، برای رسیدن به یک هدف آموزشی خاص انجام میگیرد. در روش تدریس چیزی که مهم است این است که باید روش تدریس با مخاطبین و شرایطی که آنها در آن قرار دارند (مثل رده سنی، میزان تحصیلات، میزان هوش و قدرت یادگیری) کاملاً هم خوانی داشته باشد و میتون گفت که فلسفه روش های مختلف تدریس همین موضوع است؛ یعنی طراحی شکلی از تدریس برای مخاطبین مورد نظر. روش های تدریس به صورت کلی به دو نوع روش تقسیم میشوند:

- روش تدریس زبانی
- روش تدریس فعال یا مشارکتی

روش تدریس زبانی

همانطور که از نام این روش مشخص است، در این روش بنیان تدریس بر زبان مدرس است و مدرس تنها گوینده و متکلم در محل تدریس است. این روش را میتوان روش کلاسیک تدریس دانست. در این روش ممکن است مدرس از لوازم کمک آموزشی استفاده کند ولی تعامل خاصی با فراگیران انجام نمیشود. طبق تحقیقات این روش کمترین میزان یادگیری را در شنونده خواهد داشت ولی هنوز عده ای از مدرسان اصرار دارند که از این روش استفاده کنند. شما به عنوان کسی که قصد دارد به صورت حرفه ای تدریس کند باید روش های مختلف تدریس را بدانند تا در مواقع لزوم از هر کدامشان به نسبت شرایط، استفاده نماید. به ایرادات و مشکلاتی که این روش یادگیری وجود دارد، میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. عدم اطمینان از یادگیری فراگیران
۲. خسته کننده بودن این روش برای فراگیران
۳. از بین بردن خلاقیت و ابتکار عمل فراگیران
۴. توهم دانش و اشراف علمی مدرس
۵. یادگیری سطحی فراگیران
۶. فراموش شدن مطالب آموزشی با سرعت بالاتر

روش تدریس فعال

در روش فعال برخلاف روش تدریس زبانی، دانش آموزان نقش مهمی در تدریس دارند و کاملاً در روند آموزشی فعال هستند و دارای کنش و واکنش هستند. این روش را میتوان بر خلاف روش زبانی که معلم محور است، دانش آموز محور دانست. در روش تدریس فعال یا مشارکتی، دانش آموز گام به گام با مدرس پیش میرود و به فعالیت های مختلف میپردازد. در این روش مدرس سعی میکند که دانش آموزان خودشان کم کم به راه حل ها دست پیدا کنند و تا جای ممکن به صورت مستقیم به جواب یا راه حل ها اشاره نمیکند. این روش میتواند میزان یادگیری را نسبت به روش تدریس زبانی، چندین برابر بالا ببرد. از مزایا و ویژگی های این روش میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

- فراگیران درگیر مبحث درسی میشوند و در نتیجه یادگیری بالا میرود
- فکر و ابتکار عمل فراگیران فعال میشود

- فراگیران به درس علاقه بیشتری پیدا میکنند
- حس اعتماد به نفس فراگیر بالاتر میرود چون خودش مسائل را حل کرده است

وظیفه مدرس در روش تدریس فعال

اما مدرس چگونه باید عمل کند تا تدریس خود را به صورت فعال انجام دهد؟ چیزی که مدرس باید به آن دقت ویژه ای داشته باشد این است که تا جای ممکن به یک یک فراگیران توجه داشته باشد و آنها را برای رسیدن به جواب کمک و راهنمایی کند. همچنین برای این که بتواند قدم به قدم دانش آموزان را به جواب برساند باید برنامه ریزی دقیقی داشته باشد و گام ها را از قبل یک به یک مشخص کند و طبق برنامه، فراگیران را کمک کند تا به جواب مسئله دست پیدا کنند.

انواع روش تدریس نوین

تقسیم بندی دیگری از روش های مختلف تدریس وجود دارد که این روش ها را به دو شیوه تقسیم میکند:

- روش تاریخی یا کلاسیک
- روش تدریس نوین

در روش های کلاسیک، الگو و روش همان سبک هایی است که در گذشته های دور استفاده میشده ولی در روش های نوین، بر یافته های جدید علمی و روانشناسی و تربیتی تکیه شده است. روش های نوین تدریس دائم در حال تکامل هستند و میتوانند میزان یادگیری را در مخاطبین بالاتر ببرند، چرا که بر یافته های علمی مبتنی هستند و این میتواند وجه تمایز این روش ها با روش های تاریخی و کلاسیک باشد. مشهور ترین روش های تدریس نوین را میتواند موارد زیر دانست:

روش تدریس توضیحی

زمانی که مدرس قصد دارد حجم زیادی از اطلاعات را در زمان کوتاه به فراگیران تدریس کند، میتواند از این روش استفاده نماید. این روش میتواند با تکیه بر متن آموزشی مثل کتاب یا جزوه باشد. در روش تدریس توضیحی، مدرس سعی میکند که تمامی مطالب را خوب توضیح دهد و با مثال ها و نمونه ها به یادگیری آن کمک کند. همچنین دادن تمرین ها برای فهم بیشتر دروس نیز در این روش استفاده میشود.

روش سخنرانی

روش تدریس به شیوه سخنرانی یکی از قدیمی ترین روش های تدریس است که امروزه نیز طرفداران بسیاری دارد. در این روش مدرس گوینده و فراگیران شنونده هستند و با یادداشت برداری میتوان کمی آن را فعال نمود. در روش تدریس سخنرانی، کلام مدرس باید سه مرحله داشته باشد: مقدمه، بدنه و نتیجه گیری یا جمع بندی. ما در مقاله [طراحی سخنرانی](#) به صورت مفصل با نحوه طراحی یک سخنرانی حرفه ای صحبت کرده ایم.

روش اکتشافی

یکی از روش های تدریس نوین، روش اکتشافی است. در این روش مدرس سعی دارد تدریس خود را به گونه ای طراحی کند که فراگیران با کشف و جستجو، خودشان به پاسخ مسائل برسند و مدرس فقط در این جا حکم ناظر و راهنمایی کننده را دارد. این روش تدریس شاید زمان زیادی ببرد ولی میتواند یادگیری و میزان به ذهن سپاری مطالب را در ذهن فراگیران، چندین برابر کند.

روش حل مسئله

یکی دیگر از روشهای تدریس فعال، روش حل مسئله است. در این روش مدرس یک مسئله را مطرح میکند و فراگیران را ترغیب میکند که آن مسئله را با تفکر و یا جمع آوری اطلاعات حل کنند.

روش مباحثه

در روش تدریس مباحثه، دانش آموز و مدرس دائم در حال سوال پرسیدن از یکدیگر هستند و این باعث جذاب تر شدن و بالا رفتن بازدهی تدریس میشود. همچنین مدرس میتواند اعضای شرکت کننده در کلاس را به صورت گروه های چند نفری تقسیم کند و از آنها بخواهد که در مورد موضوع و مسئله خاصی با یکدیگر بحث کنند. مدرس میتواند بر نحوه درست مباحثه ها نظارت کند.

واحد کار

روش تدریس به صورت واحد کار اینگونه است که مدرس فعالیتی عملی را به صورت انفرادی و یا گروهی به فراگیران میسپارد که در خارج از کلاس به صورت عملی و با جمع آوری اطلاعات مورد نیاز، آن را انجام دهند.

یادگیری فردی

در این روش مدرس فعالیتی مثل مطالعه چند منبع علمی و یا سفر و یا رفتن به محل خاصی را طراحی میکند و از دانشجو میخواهد که آن را به صورت انفرادی انجام دهد.

روش آزمایشی

در این روش مدرس زمینه را فراهم میکند که فراگیران با آزمایش و اکتشاف به جواب مسئله پی ببرند. در روش تدریس آزمایشی، دانشجویان به صورت عملی با تجهیزات و ابزار کار میکنند و یادگیری را به شکل کشف جواب ها تجربه میکنند.

روش نمایشی

در روش تدریس نمایشی، مدرس آموزشش را بر دیدن فراگیران استوار میکند. مثلاً نحوه استفاده از یک وسیله را به صورت عملی در کلاس نشان میدهد. همچنین نمایش فیلم و ویدئو های آموزشی نیز میتواند جزء این روش تدریس باشد.

گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس

از روش های بسیار کاربردی و نوین، روش تدریس به صورت گردش علمی است. در این روش مدرس، فراگیران را با محیط های خارج از کلاس و واقعیت های عینی روبه رو میکند که میتواند به دانش آموزان کمک کند که به صورت عملی و با مشاهداتشان، تجارب مختلف را کسب کنند.

یکی از روش‌های تدریس که می‌تواند برای فراگیران، مخصوصاً دانش‌آموزان ابتدایی یا راهنمایی مفید باشد، روش تدریس به صورت بازی است. در این روش مدرس باید بازی‌هایی را طراحی و یا تعبیه کند که در آن‌ها یکی از مهارت‌های فراگیران تقویت شود و یا در حین بازی و توسط آن، آموزش خاصی را ببینند. به عنوان مثال [بازی‌های فن بیان کودکان](#) می‌تواند یکی از این موارد باشد.

روش برنامه‌ای

در این روش مدرس یا خود فراگیر یک مسئله را در نظر می‌گیرد و آن را تبدیل به بخش‌های کوچک‌تر و به صورت مرحله به مرحله می‌کند. در روش برنامه‌ای، باید برنامه ریزی شود که هر مرحله چگونه باید انجام شود و اینکه فراگیر تا تمام شدن مرحله اول سراغ مرحله بعدی نرود.

بهترین روش تدریس

بعد از اینکه دانستید چگونه تدریس خود را شروع کنید و اکنون که با رایج‌ترین روش‌های تدریس آشنا شدید، ممکن است این سوال برای شما پیش بیاید که کدام روش، بهترین روش تدریس است؟ پاسخ این سوال به عوامل زیادی بستگی دارد و باید طبق بررسی و تحلیل مدرس، این روش‌ها برای تدریس انتخاب شوند، اما قبل از ذکر این عوامل باید بدانید که هر روشی که انتخاب می‌کنید تا حد امکان باید این ویژگی‌ها را با خود همراه داشته باشد:

- خلاقانه باشد: سعی کنید روشی که برای تدریس برمی‌گزینید را به سبک و روش خاص خودتان آن را کمی جذاب‌تر کنید و از انجام کارهای تکراری بپرهیزید.
- با اشتیاق انجام دهید: اگر شما هر کدام از این روش‌های خوب را برگزینید ولی با علاقه و اشتیاق انجامش ندهید، مطمئناً تاثیرگذاری پایینی را خواهد داشت.
- اشتیاق فراگیران را برانگیزید: سعی کنید برای اجرا روش‌های مختلف تدریس در وجود فراگیران انگیزه ایجاد کنید و فواید و مزایای هر روش را توضیح دهید.

اما بهترین روش کدام است؟ همانطور که بیان شد انتخاب بهترین روش تدریس بستگی به عوامل مختلفی دارد مثلاً: شرایط مکانی که شما در آنجا قرار دارید، مقدار زمانی که در اختیار دارید و هوش و استعداد و قدرت فراگیران در چه حدی است؟ استفاده از هر روشی مستلزم این است که این عوامل را در نظر داشته باشید و طبق این موارد، روش مورد نظرتان را انتخاب کنید. بنابراین نمیتوان گفت که کدام روش بهترین است زیرا ممکن است در یک زمان یک روش بهترین باشد ولی فردای آن روز روش دیگری بهتر باشد. پس به عنوان یک مدرس حرفه‌ای در نظر داشته باشید که باید با تمامی این روش‌ها آشنا باشید و در مواقع لازم روش مورد نظر خود را انتخاب نمایید.